Milieu
Geluid en Lucht

Ingekomen stuk D14 (PA 17 december 2014)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 95 81
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
2 december 2014	ML30/14.0012851	Henk Nijhuis
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Milieuschade, gezondheidsschade en overlast door houtstook in kachels en open haarden		(024) 3292649

Geachte leden van de raad,

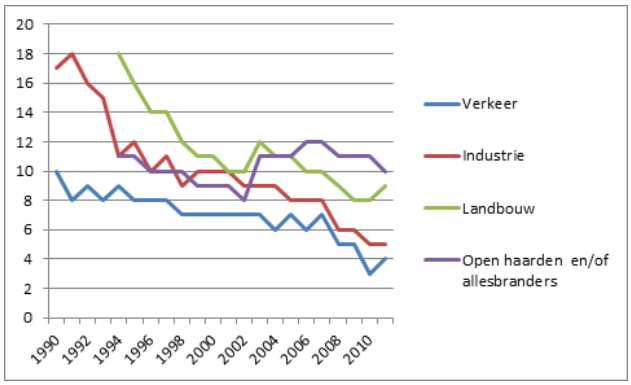
Inleiding en samenvatting
Tijdens de Kamerronde van de Politieke Avond op 26 februari 2014 is de GL-notitie Gezonde Lucht en de reactiebrief van ons college besproken. Tijdens de behandeling in de Kamerronde is ook gevraagd naar een verkenning van mogelijk gemeentelijk beleid en potentiële maatregelen voor terugdringen milieuschade, gezondheidsschade en overlast door houtstook in kachels en open haarden. In deze brief wordt verkend wat de landelijke en lokale situatie is en worden diverse mogelijkheden voor lokaal beleid en maatregelen weergegeven. Vervolgens wordt geschetst welke acties en maatregelen door ons college gekozen zijn en uitgevoerd gaan worden. Omdat er nieuw beleid ontwikkeld wordt op Rijks- en Europees niveau, wordt voorgesteld om ons nu vooral te richten op voorlichting. Ook wordt onderzocht of inzet van het middel mediation door de afdeling Juridische Zaken geschikt kan zijn.

Landelijke gegevens milieuschade, gezondheidsschade en (geur-)overlast door houtstook
Ongeveer 20% van de huishoudens bezit een houtgestookte installatie (ca. 50% open haarden; 15 % inzethaarden en ca. 35 % vrijstaande kachels). De open haarden worden relatief gezien veel minder gebruikt. Het aantal vrijstaande kachels lijkt de laatste jaren toe te nemen.
Totaal wordt in Nederland per jaar ca. 770 kton hout (12 PJ) verstookt. De bijdrage aan de energievoorziening is beperkt, naar schatting 2 tot 2,5%. van de huishoudelijke warmtevraag. Bij open haarden ligt het gemiddeld rendement slechts op 10% en verdwijnt 90% van de warmte door de schoorsteen. Moderne houtkachels en inzethaarden kunnen wel een rendement van 80% halen.

- Milieuschade
In tegenstelling tot de relatief geringe bijdrage aan de (totale) Nederlandse energievoorziening (ca. 0,2%) is het aandeel in de emissies naar de lucht onevenredig hoog. Met ruime onzekerheid ligt dit op 5 a 10 % van de totale fijn stof-emissie; bij de kleinere deeltjes PM2.5 is de bijdrage zelfs nog hoger. Voor EC (roet) is de bijdrage nog onbekend. Bij Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's) en dioxinen kan de bijdrage in de orde van 20% liggen. De emissies van fijn stof en andere stoffen zijn sterk afhankelijk van het kacheltype en het stookgedrag.

- Gezondheidsschade
Bij de verbranding van hout in kachels en haarden komen verschillende chemische stoffen vrij, zoals fijn stof, koolmonoxide, verschillende vluchtige organische stoffen en PAK's (polycyclische aromatische koolwaterstoffen). Op basis van beschikbaar onderzoek is echter niet goed in te schatten in hoeverre deze uitstoot gezondheidseffecten kan veroorzaken. Dit komt onder meer vanwege de grote variatie in samenstelling en dat is gekoppeld aan type kachel of haard, brandstof en stookgedrag. De uitkomsten van verschillende onderzoeken naar het effect van het stoken van hout op de gezondheid zijn divers. Blootstelling aan houtrook wordt in sommige studies geassocieerd met meer (ziekenhuisopnamen voor) hart- en vaataandoeningen, luchtwegklachten en een verslechterde longfunctie. Andere studies laten geen relatie met gezondheidseffecten zien. Voorzover bekend is fijn stof afkomstig van houtverbranding niet duidelijk meer of minder schadelijk dan fijn stof afkomstig van andere (verbrandings)bronnen, zoals verkeer. Dit zijn de belangrijkste bevindingen uit een literatuuronderzoek van het RIVM naar de mogelijke gezondheidseffecten van houtrook (Hagens, 2011). Vanwege de gezondheidseffecten adviseert het Longfonds gemeenten het publiek voor te lichten over stookgedrag; houtkachels te ontmoedigen; stookverbod uit te vaardigen en/of voorzieningen voor te schrijven.

- Geurhinder
Hout stoken in open haarden en houtkachels is in Nederland de meest genoemde bron van geuroverlast in de leefomgeving. Eén op de tien Nederlanders heeft last van geurhinder door houtkachels (http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/indicatoren/nl0290-Geurhinder-per-bron.html?i=13-45) en er is geen duidelijke dalende trend zichtbaar zoals bij andere bronnen als verkeer, industrie en landbouw:

Geurhinder per bron (% gehinderden)

Belangrijk verschil met wegverkeer is dat de bron (schoorstenen) vaak midden in de woonomgeving zitten en dat sprake is van hoge, kortdurende belastingen (enkele avonden in winterseizoen). Klachtensituaties treden veelal op bij structurele stokers. Ook leidt een goede kachel en goed stookgedrag niet per definitie tot ontbreken van geurhinder

Lokale gegevens milieuschade, gezondheidsschade en (geur-)overlast door houtstook
Recente lokale gegevens over aantallen open haarden, kachels en over stookgedrag zijn niet bekend. Er zal van landelijke gegevens uitgegaan moeten worden.

Bij de gemeente (of ODRN) komen per winterseizoen enkele individuele klachten binnen over overlast door houtstook.

Uit de Stadsmonitor 2013 blijkt het volgende t.a.v. geurklachten:

Heeft u ZELF of hebben ANDEREN BIJ U THUIS wel eens hinder van stank of vieze lucht in uw buurt?	ja, vaak: 3,9% (van de Nijmeegse hh.) ja, soms: 20,4% nee: 73,3% weet niet: 2,4%
Wie of wat veroorzaakt deze stank of vieze lucht in uw buurt? (s.v.p. maximaal 3 oorzaken aankruisen)	1. gft-containers, afvalzakken: 26,0% (van de hh die vaak of soms stank ervaren) 2. wegverkeer 24.3% 3. honden/kattenpoep/-pis: 21,7% 4. barbecue, open vuur: 21,5% 5. riolering: 21,2% 6. open haard: 10,9% 7. anders: 40%

De GGD Gelderland-Zuid geeft aan dat in de afgelopen 5 jaar 16 klachten vermeld staan in hun registratiesysteem, waarvan 4 in Nijmegen. Bij 6 (van de 16) meldingen gaf de melder aan behalve hinder ook gezondheidsklachten te ondervinden.
Verder is in de laatste GGD monitor (volwassenen en ouderen monitor van 2012-2013) gevraagd naar geurhinder door open haarden/allesbranders. Voor resultaten zie onderstaande tabel.

Tabel:% personen met geurhinder door open haard/allesbrander (betrouwbaarheidsinterval)

	Gemeente Nijmegen	*Regio Gelderland-Zuid*
Geur niet merkbaar	88,7 (87,3-90)	84,6 (83,8-85,3)
Geen of weinig hinder (score 0,1,2)	5,2 (4,3-6,2)	7,8 (7,3-8,4)
Matige hinder (score 3 t/m 7)	4,9 (4,1-6,0)	6,2 (5,8-6,7)
Ernstige hinder (score 8,9,10)	1,2 (0,8-1,8)	1,4 (1,2-1,7)

Her en der worden houtpelletkachels als duurzaam alternatief aangeboden voor andere vormen van verwarming op aardgas/kolen (ook in Nijmegen is subsidie mogelijk). In andere landen worden houtkachels ook meer gezien als een duurzame optie. In Nederland wordt het vooral gezien als sfeerverwarming/bijverwarming.

Juridische mogelijkheden bij klachtensituaties
Controle van de schoorsteen op het Bouwbesluit (schoorsteen op juiste plaats en hoogte) is momenteel de enige handhavings-mogelijkheid met juridische hardheid. Naast het Bouwbesluit hebben wij geen aanknopingspunten. Deze check op het bouwbesluit in een klachtsituatie vindt momenteel plaats door een handhaver van de afdeling Omgevingskwaliteit (ODRN). De APV biedt ook geen mogelijkheden, tenzij afval wordt verstookt. Maar dan is de invalshoek de methode van afvalverwerking. Op gemeentelijk niveau zijn er dus geen wettelijke mogelijkheden. Op landelijk niveau wordt gedacht aan het invoeren van strengere producteisen, geldend voor nieuwe kachels. In de ons omringende landen gelden strengere product- en emissie-eisen voor houtkachels. Tot 2004 kenden we een NL-typekeur, momenteel geldt alleen een CE-eis tav brandveiligheid. Op Europees niveau wordt in kader van de zgn. Ecodesign-richtlijn ook gewerkt aan producteisen tav kachels voor vaste brandstoffen.

In Duitsland gaan strengere emissie-eisen gelden voor fijn stof voor houtkachels bij particulieren. Deze eisen zouden dan alleen haalbaar zijn wanneer een vorm van filteren toegepast wordt. Ook heeft nu al de schoorsteenveger een toetsende en informerende rol bij bouw en onderhoud van houtkachels (Schornsteinfegergesetz).

Mogelijkheden tot lokaal beleid en maatregelen
Uit diverse bronnen, bijvoorbeeld uit de genoemde landelijke Toolkit of van andere gemeenten, zijn de volgende opties voor beleid en/of maatregelen bekend:

Voorlichting en communicatie
a. Algemene campagne met voorlichting over het stoken van houtkachels, sfeerhaarden en vuurkorven. Met daarbij de nadruk leggen op gezondheidseffecten voor de omwonenden maar ook voor de stoker. Inhoud is bijv. dat open haarden uit den boze zijn (zeer lage energie-efficiëntie gecombineerd met zeer hoge emissies); vervang slechte kachels; zorg voor goed droog hout en hoe/wanneer stoken.
b. Gecombineerd met een indicator of het wel of niet goed stookweer is, bijv. met meteo-gegevens van Weeronline of meteogegevens van het meteostation Weurt. Deze indicator plaatsen op gemeentelijke website of op westenweurt.nl of via een te ontwikkelen lokale app.
c. Voorlichting over en publicatie van de eisen waaraan “goede” kachel moeten voldoen en opstellen van een lijst met kachels en leveranciers die voldoen.
d. Voorlichtingsavond en stook-instructieavond door de branche mede georganiseerd en gefaciliteerd door de gemeente en GGD. De NHK (Stichting Nederlandse Haarden- en Kachelbranche) heeft aangegeven eventueel aan zo’n voorlichting mee te willen werken.

Regelgeving en handhaving
e. Protocollen en standaardbrieven opstellen voor klachtensituaties. Naast check op het voldoen aan het Bouwbesluit (uitmonding van het rookkanaal) ook een poging doen tot gedragsbeïnvloeding: bij klachten stuurt de gemeente in overleg met de klager een brief aan de stoker. Daarbij moet wel eerst door gemeente/ODRN de ernst van overlast geconstateerd zijn. Een dergelijke brief heeft weinig juridische hardheid en is meer informerend en bemiddelend bedoeld. Daarbij kunnen we gebruik maken van bestaand materiaal door GGD, RIVM en andere gemeenten ontwikkeld
f. Het opnemen van een verbod in de APV om te stoken bij windstil en/of mistig weer. Handhaving (naar aanleiding van klachten) is op zich goed mogelijk, maar vergt een grote bestuurslast. In deze tijden van bezuinigingen lijkt dit niet haalbaar.
g. Het opnemen van een verbod op het gebruik van een houtkachel als hoofdverwarming in woningen. Zo’n verbod is nu juridisch gezien niet mogelijk, er is aanpassing van de landelijke regelgeving voor nodig. Een verbod zou in eerste instantie vooral op open haarden gericht moeten zijn. Tegenwoordig wordt vanuit duurzaamheidsoverwegingen houtstook aangeprezen waarbij fossiele brandstoffen vervangen worden door biomassa (hout).

Mediation
h. Aanbieden van mediation bij klachtensituaties. Dit is reeds doorgesproken met de afdeling Juridische Zaken (JZ) van de gemeente. JZ is bezig met ontwikkeling van beleid en protocol voor (pre-)mediation bij klachtensituaties tussen burgers (onderdeel van landelijk project LUMO). JZ geeft aan dat klachten rond houtstook goed in het mediation-project zouden kunnen passen. De eerstvolgende klachtensituatie (na technische check op plaatsing schoorsteen door ODRN) kan aangemeld worden voor (pre-)mediation. De vorm (informele aanpak door gemeente, pre-

mediation of formele mediation) kan dan nog gekozen worden. Uitvoering vindt dan plaats door JZ met ondersteuning van Milieu.

Subsidies en financiële prikkels
i. Aanbieden van korting op houtvochtmeter (kosten enkele tientjes per stuk). Het vochtgehalte van hout is erg belangrijk bij de emissies bij houtstook. Door houtvochtmeter met korting aan te beiden kan gepoogd worden beter stookgedrag te bewerkstelligen. De korting is dan in combinatie met verplichte voorlichting over houtkachels en stookgedrag.
j. Vervangpremie slechte kachels (max. € 300) bij vervanging door betere houtkachels (die voldoet aan buitenlandse typekeuringen of europese concept-eisen; meer massa in de kachelwanden). De premie is dan in combinatie met verplichte voorlichting over houtkachels en stookgedrag.
k. Korting geven op schoorsteenvegen door erkende vakman. De korting is dan in combinatie met verplichte voorlichting over houtkachels en stookgedrag.
l. Nageschakelde techniek zoals electro-filtering wordt tegenwoordig (met name in Duitsland) aangeboden. Vanwege de kosten van filtering, de twijfels bij de werkzaamheid én omdat de belangrijkste winst te halen is bij goede kachels en goed stookgedrag lijkt bevorderen van electro-filtering bij houtstook vooralsnog weinig zinvol.

Geplande acties en maatregelen
Omdat er nieuw beleid ontwikkeld wordt op Rijks- en Europees niveau, stellen wij voor om ons nu te richten op voorlichting. In samenwerking met de GGD richten we ons via onder andere de gemeentepagina in de Brug op bewustwording van de gevolgen van houtstoken en op het handelingsperspectief voor de stoker. Bijvoorbeeld hoe te stoken; type hout; voldoende droog hout; gebruik van vochtigheidsmeters. Ook gaan we onderzoeken of een eventuele ‘stookapp’ (hulpmiddel bij beoordelen van geschiktheid van stookmoment) kosteneffectief te ontwikkelen is. In voorkomende gevallen zullen we bekijken of de inzet van het middel mediation geschikt is.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls drs. B. van der Ploeg